

Türkçe yeşil renk adının biçim, anlam ve kavram alanına tarihsel bir bakış¹

Nesrin Bayraktar^{a *}

^a Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Arts and Sciences,
Department of Turkish Language and Literature, Çanakkale, 17100 Turkey

APA Alıntı Biçimi:

Bayraktar, N. (2014). Tarihten bugüne yeşil renk adının biçim, anlam ve kavram alanı. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 10(1), 179-193.

Öz

Bu çalışma, renk adlarını çeşitli yönlerden ele alan bir dizi çalışmanın bir bölümüdür. Burada, yeşil ve onun bilinen ilk biçimi olan *yaşıl* ele alınmıştır. Renk adının kökeni hakkında bir incelemenin ardından renk adının yer aldığı tarihî eserlere örnekler verilmiştir. Günümüz Türk dil ve lehçelerindeki biçimlerine de yer verilerek geçirdiği değişimleri tespit etmek amaçlanmıştır. Sözcüğün biçim, anlam ve kavram alanını saptamaya yönelik olarak yeşil renk adının geçtiği renk ifadeli sözcükler, hayvan ve bitki adları; kimya, tıp ve doğa ile ilgili terimler; ad bilimi kapsamında incelenen yer, kişi, su adları ve özel adlar; deyim, atasözü ve mecazlar tespit edilmiştir. Bu inceleme sonunda 339 kullanım saptanmıştır. Orhon Yazıtlarında bir renk adı olduğunu söylemek mümkün olmasa da günümüz Türkçesinde yeşil renk adının anlam, kavram ve biçim alanını oldukça genişlettiği görülmektedir. Yeşil renk adının pek çok renk ifadeli sözcükte yer alması ve özellikle 75 farklı tona sahip olması da yeşil renk adının artık gök renk adından müstakil bir renk adı olduğunu göstermektedir.

© 2014 JLLS and the Authors - Published by JLLS.

Anahtar sözcükler: Renk adları; yeşil renk adı; ad bilimi

1. Giriş

Günümüz Türkçesinde renk adları, temelde soyut olan renklere gönderme yapan ve cümle içinde genellikle sıfat olarak kullanılan sözcükler olmakla birlikte, renk adlarının kullanım alanı oldukça geniştir. Sıfat olarak çeşitli adları nitelemelerinin yanında sözcük ve özel ad yapımında da sıklıkla kullanılırlar. Renk adlarıyla yapılmış pek çok hayvan, bitki, eşya, yiyecek, hastalık, tıp ve kimya terimi vardır. Ayrıca dağ, su, yerleşim yeri ve insan adlarında da renk adlarının sıklıkla kullanıldığından ad bilimine de katkı sağladığı görülmektedir. Bu kullanımlar incelendiğinde, renk adlarının anlam alanlarının çok geniş olduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanında renklerin atasözü, deyim ve ikilemelerde kullanımı; renk adlarının anlam alanlarına birçok mecaz anlam da katmıştır. Renk adları ayrıca eski Türkçe döneminden bu yana dört yönü de ifade etmektedir.

Sözcükler bir dile farklı yollarla girebilir. Bu yollardan sözcük birleştirme ve yeni sözcük türetme, sıklıkla görülmektedir. Türkçe konuşurları, bu sık kullanılan yollarla sözcük türetirken renk adlarına sıklıkla başvururlar. Türkçenin söz varlığında, renk adlarını içeren sözcüklerin sayısı oldukça geniş bir yer tutmaktadır. Türkiye Türkçesinde renk adları, geniş kullanım yelpazesi, anlam alanları ve türetme, birleştirme gibi işlemler sonucu kazandıkları somutlukla özellikle dikkat çekicidir. Örneğin

¹ Bu makale, 3. *Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*'nda (16-18 Aralık 2010 İzmir) sunulmuş bildirinin genişletilmiş biçimidir.

* Nesrin Bayraktar. Tel.: +286-218-0018 / 1785

E-posta adresi: bnesrin@yahoo.com

yavruağzı, gülkurusu, saman sarısı, orman yeşili, güvercinboynu gibi renk adları; en temel özelliği soyutluk olan renk adlarının aksine somutlaşmıştır.

Renk adlarının zenginliğine ve Türkçe söz varlığına katkılarına dair çalışmalar oldukça yenidir. Nevruz ve Renkler Sempozyumu'nda (2001), Türkçe renk adlarıyla ilgili bir dizi bildiri sunulmuş ve bunlar basılmışsa da çalışmaların dil bilimsel değil de daha çok antropolojik bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Türkçedeki renk adlarını dil bilimsel bakış açısıyla ele alan bir çalışma Kaymaz (2000) tarafından yapılmıştır. Kaymaz, renk adlarını Orhon Yazıtlarından başlayarak biçim ve kavram göstergelerine göre sınıflamıştır. Bununla birlikte, çalışma, renk adlarının sözlüksel kapsamlarıyla sınırlandırılmıştır.

Renk adlarının dil bilimsel açıdan değerlendirmesi bir dizi çalışmada Bayraktar (örn. 2004; 2005; 2006a; 2006b; 2009; 2010; 2013; 2014) tarafından ele alınmıştır. Bu çalışmalar, Berlin ve Kay'ın (1969, ss. 2-3) Saphir ve Whorf'un "bütün dillerde renk terimlerinin temel benzerlikleri vardır" ilkesinden yola çıkarak hazırladığı dünya dilleri için renk terimlerinin sınıflandırması göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Berlin ve Kay'ın (1969, ss. 2-3) renk terimleri hipotezinde temel olarak şu renk adları bulunmaktadır: beyaz, siyah, kırmızı, yeşil, sarı, mavi, kahverengi, mor, pembe, portakal rengi ve gri. Bu renkler, çeşitli niteliklere sahip birçok dilde incelenmiş ve tüm dillerin içerdikleri renk adlarına göre 7 ayrı tipe ayrıldığı tespit edilmiştir. Bu gruplar şöyledir:

1. Bütün dillerde mutlaka beyaz ve siyah renk adları bulunmaktadır.
2. Bir dil 3 renk adı içeriyorsa, ilk gruptaki renkler ve ek olarak kırmızı renk adı vardır.
3. Bir dil 4 renk adı içeriyorsa, ikinci gruptakiler ve ek olarak yeşil veya sarı (ikisi birden değil) renk adı vardır.
4. Bir dil 5 renk adı içeriyorsa, üçüncü gruptakiler ve ek olarak yeşil ve sarı (ikisi birden) renk adı vardır.
5. Bir dil 6 renk adı içeriyorsa, dördüncü gruptakiler ve ek olarak mavi renk adı vardır.
6. Bir dil 7 renk adı içeriyorsa, beşinci gruptakiler ve ek olarak kahverengi renk adı vardır.
7. Bir dil 8 renk adı içeriyorsa, altıncı gruptakiler ve ek olarak mor, pembe, portakal rengi veya gri renk adlarından biri ya da bunların birleşiminden oluşmuş bir renk adı vardır.

Bu tiplerde dillerin gelişimi, renklerin çoğalmasıyla paralellik göstermektedir. Başka bir deyişle, diller geliştikçe renk adları zenginleşmeye başlamaktadır. Türkçe söz konusu olduğunda, *kara*, *ak*, *al*, *sarıg* ve *kök* renklerini barındıran Köktürkçe döneminde bile Türkçe -hiç değilse- dördüncü tipte bulunmaktadır. Karahanlı Türkçesi döneminde ise renk adlarındaki gelişmeyle altıncı belki de yedinci tipe ulaştığı söylenebilir. Bu saptamalar hem Türkçenin ne kadar köklü bir dil olduğunu hem de yüzyıllar boyunca nasıl bir gelişme gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Türkçedeki renk adlarının bir başka ilgi çekici yönü de aslen soyut kavramlar olan renklerin doğadaki çeşitli unsurların yardımıyla somutluk kazanmalarıdır. Bu somutluk orman yeşili, buz mavisi, altın sarısı, kahverengi, kavuniçi, vapurdumanı grisi, vişneçürüğü gibi doğadaki renk benzerlerinin aracılığıyla yapıldığı gibi; neftî yeşil, fıstıkî yeşil, demirî, hakî örneklerindeki gibi renk tanımlayıcısına Farsça *î* eki getirilerek de yapılabilmektedir. Ayrıca somut ya da somut ifadeli renk adları açık, koyu, hareli, pırlıtlı, sütlü gibi sıfatlarla daha da somut hâle getirilebilmektedir (Bayraktar, 2010).

Bu çalışmanın konusu olan yeşil renk adı; Türkçenin bilinen en eski yazılı belgeleri olan Orhon Yazıtlarından bu yana Türkçede kullanılmaktadır. Yaşıl > TT yeşil. Yaşıl, Türkçenin her döneminde kullanılmış olmasına rağmen kullanımı sınırlı kalmıştır. Türkçede renk adlarının işlekliği; bu renk adını içeren sözcüklerin sayısı ile kavram ve anlam alanlarının genişliği ile ortaya çıkmaktadır.

Yeşil renk adının bilinen ilk biçimi *yaşıl*’dır. Bu konuda Clauson, “ (? ya:şıl < *yaşıl, ya:ş ‘taze sebzelerin rengi’ +sıl; Osmanlıca (XIV-XVI. yy.) dönemine ait pek çok metinde sözcüğün hâlâ art damaksıl olarak yaşıl biçiminde yaşadığını; çok açık olmamakla birlikte bazen kö:k renk adı gibi “açık mavi” anlamına geldiğini ve günümüz Türk dil ve lehçelerinde de varlığını sürdürdüğünü, Türkçenin Güneydoğu kolundaki dil ve lehçelerde *yeşil/yeşil/yişil* biçimleriyle yaşarken Güneybatı kolunda Azerice (yaşıl) ve Türkmencede (ya:şıl) art damaksıl biçimiyle yaşadığını; ayrıca Güneydoğu kolunda renk adı için yeşil kullanılırken söz konusu bitki ise *kök ot* biçiminde *kök* renk adının devreye girdiğini; Türk dil ve lehçelerinde sözcüğün değerli bir taşın adı olması durumunda *yaşıl* olarak kullanıldığını bunun da “yeşil (veya açık mavi; belki de türkuaz)” anlamına geldiğini (1972, s. 796)” belirtmektedir. Diğer yandan, Tekin, sözcüğün yapısıyla ilgili olarak “yâş “yaş, taze, yeşil ot”+Il (2003, s. 83)” açıklamasını getirmiştir. Bu konuda Gülensoy (2007) ise, yeşil renk adının kökenine dair “*yeşil* < yâş+(ı)l” açıklamasını yaptıktan sonra, renk adının bilinen pek çok türevine *yeşim* ‘açık yeşil ve pembe renkli, kolay işlenen değerli bir taş (*yâş ‘yeşil’+im)’ ve yeşit ‘yeşil, parlak yeşil (yâş ‘yeşillik, sebze’ + it)’ biçimlerini de eklemektedir.

Sözcüğün yaş tabanı Köktürk harfleriyle yazılmış Irk Bitig fal kitabında da üç kez (17, 17 ve 54. fâllar) geçmektedir. Bu renk adının Orhon Türkçesinde renk anlamıyla fazlaca kullanılmaması, büyük olasılıkla içinde “yeşil renk” anlamını da barındıran gök < kök renk adı nedeniyle olmalıdır.

Bu renk adı, Bilge Kağan ve Kül Tigin yazıtlarında aynı cümle içinde geçmektedir. Burada ilgi çekici olan, Yazıtlarda Yeşil Ügüz olarak kullanılmasına karşın anlamlandırmada Sarı Irmak adının tercih edilmesidir. Gabain bu durumu, ırmağın Çinlilere göre merkezde, ancak Türklere göre doğuda olmasıyla açıklamaktadır (1968, s.111). Zaten *ilgerü* ‘doğu’ sözcüğü de bu açıklamayı kanıtlamaktadır. Yeşil sözcüğünün renk ifadesiyle kullanımına Irk Bitig’de 51. faldan rastlanmaktadır. Yazıtlarda renk ifadesi olarak kullanımı yoktur.

(e)ç(i)m k(a)g(a)n : birle : ilg(e)rü : y(a)ş(i)l üg(ü)z : ş(a)ntuñ : y(a)zıka t(e)gi : sül(e)d(i)m(i)z ‘Amcam Hakan ile doğuda Sarı Irmağ(a ve) Şantung ovasına kadar sefer ettik. (KT D-17), (BK D-15)’

Orkun; Toy Yazıtı 27 satırda yaşıl renk adını, renk adı ve anlamıyla kaydetmiştir.

Taşın subı yaşıl bolsa Toy 27 (taşın suyu yeşil olursa ETY 251)

Yeşil sözcüğü, renk anlamıyla Irk Bitig 51’de de kullanılmıştır. Divânü Luğâti’t-Türk’te de yeşil ile ilgili pek çok bilgi bulunmaktadır.

Yâş et: taze et.

Yaş ot III, 4-5yaş yuş : yaş maş, yeşillik III 4-7, 143-15

Yaş ot: taze saman. Bu sözcük söz uzatımıyla yaş yoş [yâş yōş] biçiminde de söylenir.

Yâş yèdim: Yeşillik yedim.

Yâş: (yenilebilen) yeşil yapraklı bitkiler

Yâş: herhangi bir şeyin taze olanı.

Yaş: yaş, taze nesne, zerzevat, sebze, yeşillik; yaş –gözden gelen- ; yaş –insanın yaşadığı-

Yaşardı: ot yaşardı: ot yeşerdi.

Yaşarttı: yağmur otuğ yaşarttı Yağmur bitki örtüsünü yeşertti.

Yaşartur, yaşartmak.

Yaşarūr, yaşārmāk

Yâşıl çüvit: yeşil renk

Yaşıl: herhangi bir şeyin yeşil olanı. “parlak yeşil”e yap yaşıl denir bu sözcük, söz uzatımıyla yaşıl yoşul biçiminde de kullanılır.

Yaşladı: At yaşladı: At [başka bir hayvan da olabilir] baharda biten yeşilliklerle otladı. Kök biçimi yaşladı'dır; ancak –tıpkı buna benzeyen diğer örneklerde olduğu gibi- hafifletme amacıyla elif atılmıştır. Yaşlar, yaşlāmāk

Yapyaşıl: koyu yeşil

Görüldüğü gibi Karahanlı Türkçesinde hem yeşilin artık renk anlamını kazandığına hem de kökenine ilişkin açıklama yapabilecek bilgiler mevcuttur. Kıpçak Türkçesinde de yaşıl ve yeşil hemen her eserde kullanılmıştır.

Tarama Sözlüğü'nde *yaşıl*: yeşil, *yaşılğan*: yemyeşil, *yaşılstan*: yemyeşil ova, yeşillik kaplı yer ve *yaşılılık*: yeşillik maddeleri saptanmıştır.

Lehçelere bakıldığında yeşil renk adının pek çok lehçede kullanıldığı görülmektedir. Azeri *yaşıl*, (yaşıllaş- 'yeşermek'), Başkurt *yäşil* (yāşillān-), Kazak *jasıl* (köger-), Kırgız *caşıl* (kögörü:, bürdö:), Özbek *yäşil* (kökär-), Tatar *yäşil* (yāşillān-), Türkmen *ya:şıl* (gö:ğer-), Uygur *yaşıl* (yaşni-); Altay *cajıl*, Yakut *sahıl* (< *yâşıl) vb.

Türkmen, Kazak, Kırgız, Özbek Türkçelerindeki yeşermek anlamındaki kullanımlar, içinde 'yeşil' renk anlamını da barındıran gök renk adı nedeniyle olmuş olmalıdır.

Bu çalışmada; çeşitli sözlüklerden; yeşil renk adını içeren ve renk bildiren adlar, hayvan ve bitki adları, tıp ve kimya terimleri, eşya ve yiyecek adları, doğa ile ilgili ad ve sıfatlar, insan dış görünüşüyle ilgili kullanımlar, mecazlar, ad bilimi kapsamına giren adlar, atasözleri ve deyimler saptanmış ve yeşil renk adının biçim, kavram ve anlam boyutuna ilişkin bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Bu çalışma bir kaynak taraması ve yeşil renk adının anlam bilimsel değerlendirilmesi üzerine kurulmuştur. Kaynakçada da görüleceği gibi çeşitli sözlüklerde yeşil renk adı ile yapılmış sözcüklerle ilgili bir tarama yapılmıştır. Bu taramada kullanılan kaynaklar, içinde yeşil renk adının geçtiği sözlüklerle sınırlıdır. Tespit edilen sözcüklerde, yeşil renk adı ilk ya da ikinci sözcük olarak kullanılsa bile bu çalışmaya dâhil edilmiştir. Hem eş zamanlı hem de art zamanlı özellikler gösteren bu çalışmada *yeşil* renk adının eski biçimi olan yaşıl da çalışmaya dâhil edilmiştir.

Yer adları incelenirken parantez içindeki K köyü, B beldeyi, İ ilçeyi, A adayı, Bur. burnu, parantezsiz kullanımlar il merkezlerini; kişi adları incelenirken K adın kız adı olduğunu, E erkek adı olduğunu, K/E hem kız hem de erkek adı olarak kullanıldığını göstermektedir.

Çalışmada geçen KT Kül Tegin Yazıtını, BK Bilge Kagan Yazıtını, ETY Eski Türk Yazıtlarını, D yazıtların doğu yüzünü göstermek üzere kullanılmış kısaltmalardır.

3. Bulgular

Yeşil renk adının biçim, anlam ve kavram alanı

Çeşitli kaynaklardan elde edilen ve aşağıda ayrıntılı olarak da verildiği üzere, yapılan kaynak taraması yeşil renk adı ile toplam 339 farklı sözcüğün türetildiğini göstermektedir. Bu sözcükler sıklıkla özel ad yapımında (98 adet), renk ifadelerinde (95 adet) ve hayvan adlarında (50 adet) kullanılmaktadır. Yeşil renk adıyla türetilen sözcüklerin detaylı dökümü aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 1. Yeşil renk adını içeren sözcüklerin dağılımı

Renk	Hayvan	Bitki	Kimya	Tıp	Doğa	Özel Ad	Renk nedenli	Mecaz	Atasözü deyim	TOPLAM
95	50	28	4	17	3	98	10	19	15	339

Yeşil renk adının biçim, anlam ve kavram alanına ilişkin saptama yapabilmek için bu renk adını içeren renk ifadeli sözcükler, hayvan ve bitki adları, kimya ve tıp terimleri, doğayla ilgili sözcükler, özel adlar, yeşil renk nedeniyle oluşan kullanımlar, mecaz anlamı ifadelerle atasözü ve deyimler listelenmiştir.

Renk ifadeli sözcükler

Taranan sözlüklerde, biri at donu, altısı renk eylemi, altısı derecelendirme sıfatı, üçü sıfat, dördü rengârenklik, yetmiş beşi renk tonu olmak üzere toplam 95 renk anlamlı sözcük saptanmıştır.

At donu: Taranan kaynaklarda 1 at donu saptanmıştır.

Yeşil: (Anadolu ağızlarında) koyu al at donu

Renk eylemi: Taranan kaynaklarda yeşil renk anlamıyla ilgili 6 eylem saptanmıştır.

Yeşer-: yaprak vermek; üstündeki bitkiler yaprak açıp yeşillenmek; (rengi) yeşile dönmek; (mec.) filizlenmek, gelişmeye başlamak

Yeşert-: yeşermesini sağlamak

Yeşil yeşil ol-: iyice yeşil olmak

Yeşile çal-: yeşil renge benzemek

Yeşillen-: yeşil olmak

Yeşillendir-: yeşillenmesini, yeşillikle dolmasını sağlamak.

Derecelendirme: Yeşil renginin çeşitli derecelerini gösteren 6 sözcük saptanmıştır.

Yemyeşil: çok yeşil, her yanı yeşil

Yeşilgelen: yeşilimsi

Yeşilimsi: (yeşil+(i)msi) yeşile çalan, yeşile kaçan.

Yeşilimsirek: (yeşil+(i)msi+rek yeşilimsi

Yeşilimtrak: (yeşil+(i)mtrak) yeşile çalan, yeşilimsi.

Yeşilin yeşili: en yeşil, çok yeşil

Sıfat: Yeşil renkle ilgili 3 sıfat saptanmıştır.

Yeşilli: yeşili olan

Yeşillik: yeşil olma durumu; yeşil bitkileri çok olan yer

Yeşerti: yeşillik

Rengârenklik: Yeşil renk adıyla yapılmasına karşın ifade ettiği doğa olayının sadece bir renginin adıyla renk tayfını gösteren ve ‘gökkuşağı’ anlamına gelen 3 sözcük, biri de rengarenk anlamına gelen sözcük grubuyla birlikte toplamda 4 adet birden fazla rengi ifade eden kullanım tespit edilmiştir.

Yeşilkuşak yeşilbenim yeşilibenim allım yeşillim: rengârenk

Renk Tonu: Taranan sözlüklerde yeşil renk adının çeşitli tonlarını gösteren 75 sözcük saptanmıştır

acı yeşil	gri yeşil	nebatî yeşil	Veronez yeşili
açık yeşil	güvercin boynu	orman yeşili	vessi yeşil
altın yeşili	güvercin göğsü	öd yeşili ördek başı	yağ yeşili
kabuk yeşili	hacı yeşili	Paris yeşili	yaprak yeşili
asit yeşili	hayit yeşili	parlak neftî	yaşıl/yeşi/yeşil/yeşil/yişil
bakır yeşili	iç midye yeşili	pastel yeşil	yeşil çalar gök renk: tirşe
Bursa yeşili	İngiliz yeşili	pembemsi yeşil	yeşile çalar mor
cam yeşili	Kâbe yeşili	safra yeşili	yonca yeşili
camböceği yeşili	kaz boku yeşili	salatalık yeşili	yosun yeşili
camgöbeği yeşili	koyu yeşil	saz rengi	Ankara armudu yeşili
can eriği yeşili	krom yeşili	sinabr yeşili	karpuz kabuğu yeşili
cennet yeşili	kursak yeşili	su yeşili	karanfil yaprağı yeşili
çağla yeşili	küf yeşili	tavus yeşili	zehir yeşili
çam yeşili	limon küfü	tok yeşil	zeytin ağacı yeşili
çimen yeşili	magnezyum yeşili	toprak yeşili	zeytin yeşili
deniz dibi yeşili	marul yeşili	Türk çinisi yeşili	zümrüt gibi
emerot yeşili	mavimsi yeşil	Türk yeşili	zümrüt yeşili
filizî yeşil	mercan yeşili	turkuvaz renkli	
fosfor yeşili	mint yeşili	üzüm yeşili	

Hayvan adları

Çeşitli sözlüklerde yirmi biri kuş, on üçü sürüngen, yedisi böcek, sekizi balık ve su canlısı, biri orman hayvanı olmak üzere toplam 50 adet yeşil renk adını içeren hayvan adı saptanmıştır.

Kuş: Taranan sözlüklerde yeşil renk adını içeren toplan 21 kuş adı saptanmıştır.

Küçük yeşil ağaçkakan: Picidae	Yeşil karga: Coracias garrulus
Yeşil ağaçkakan: Picus viridus	Yeşil söğüt bülbülü: Phylloscopus trochiloides
Yeşil arıkuşu: Merops persicus	Yeşil sülün: Northern Green Pheasant
Yeşil ayaklı su tavuğu: Gallinula chloropus	Yeşil jakamar: Galbula viridis kuş Yeşil ayak su tavuğu: Gall,nula chloropus
Yeşilbaş ördek: erkek ördek	Yeşil gagalı martı: Larus canus
Yeşil baş ördek: Anas platyrhynchos	Yeşil sırtlı incirkuşu: Anthus hodgsoni
Yeşil orman tavuğu: Gallus varius	Yeşil bacak/Yeşil bacaklı düdükçün: Tringa nebularia
Yeşil ötleğen: Phylloscopus trochiloides	Yeşil bülbül: Phylloscopus trochiloides nitidus
Yeşil papağan: Psittacula krameri	Yeşil ispinoz: Carduelis chloris, Chloris chloris
Yeşil düdükçün: Tringa ochropus	

Yeşil genişgaga: *Calyptonema viridis*

Sürüngen: Taranan sözlüklerde toplam 13 yeşil renk adı içeren sürüngen adı saptanmıştır Yeşilgan: kertenkeleye benzer küçük hayvan

Gök yeşil: zehirli yeşil kertenkele	Yeşil keler: green lizard
Yeşilistan: kertenkeleye benzer hayvan	Yeşil kertenkele: <i>Lacerta viridis</i>
Yeşilkalamak: kertenkele benzeri hayvan	Yeşil kurbağa: tree frog
Yeşilten: iri ve yeşil kertenkele	Yeşil kara kurbağası: <i>Bufo viridis</i>
Yeşil ağaç yılanı: <i>Dryophis prasinus</i>	Yeşil su kurbağası: <i>Rana esculenta</i> , <i>Rana viridis</i>
Yeşil bağa: yeşil ve küçük bir kurbağa türü	İri yeşil kertenkele: <i>Lacerta trilineata</i>

Böcek: Yeşil renk adını içeren ve böcek sınıfına giren 7 hayvan saptanmıştır. Yeşil çekirge: *Locusta viridissima*

Yeşil bonelya: <i>Bonelia viridis</i>	Yeşil sinek: <i>Lucilia Caesar</i>
Yeşil şişe sineği: <i>Lucilia, Phaenicia</i> .	Nohut yeşil kurdu: <i>Chloridea dipsacea</i>
Yeşil kalkanböceği: <i>Cassida nobilis</i>	

Balık ve su canlıları: Taranan sözlüklerde yeşil renk adını içeren 8 adet balık ve su canlısı saptanmıştır. Yeşil hidra: *Hydra viridis*

Yeşil sazan: <i>Tinca tinca</i>	Yeşilgöz balığı: <i>Chlorophthalmus agassizi</i>
Yeşil neon: <i>Hemigrammus hyanuary</i>	Yeşil yüzgeçli alaca levrek:
Yeşil barbuz: <i>Barbus semifasciolatus</i>	<i>Cichlosoma nigrofasciatum</i>
Yeşil tekir: <i>Barbus semifasciolatus</i>	Yeşil ışıltılı çiklit/yeşil ışıltı balığı/yeşil ışıltılı levrek: <i>Aequidens tetramerus</i>

Orman hayvanı: Taranan sözlüklerde yeşil renk adını içeren 1 adet orman hayvanı saptanmıştır.

Yeşil maymun: *Cercopithecus callitrichus*

Bitki adları

Taranan kaynaklarda dördü ot, dokuzu sebze, dördü yosun, altısı yem bitkisi, beşi bitkilerle ilgili sözcük olmak üzere toplam 28 adet yeşil renk adını içeren bitki adı saptanmıştır.

Ot: Taranan sözlüklerde 4 adet yeşil renk adını içeren ot adı saptanmıştır.

Yeşil ada çayı: *Salvia staminea*

Yeşillik: yeşil ot

Yeşil sorguç otu: *Festuca octoflora*

Yeşilot: taze, yeşil bitki; yeşil ot

Sebze: Taranan sözlüklerde 9 adet yeşil renk adını içeren sözcük saptanmıştır. Bunlardan üçünde yeşil ‘taze’ anlamını vermiştir.

Yeşilsoğan: taze soğan, *Allium fistulosum*

Yeşilfasulye: taze fasulye, *Phaseolus vulgaris*

Yeşilbiber: *capsicum annuum*

Yeşillik: sebze

Yeşillik: hıyar

Yeşillik: sebze bahçesi

Yeşil salata: marul, *Laitues*

Yeşillik: marul, maydanoz, tere, soğan vb.

Yeşilsalata: marul, *Lactuca sativa*

Yosun: Taranan kaynaklarda 4 adet yosunlarla ilgili sözcük saptanmıştır. Bunlardan biri genel takımın adı, biri familyanın adı, biri de yosun hücrelerinin adıdır.

Yeşilsuyosunlar

Yeşilsuyosunugiller

Yeşil yosun hücreleri: *Osm. Cerasim-i mütenâsibe*

Mavi yeşil algler: *cyanophycees*

Yem olarak kullanılan bitkiler: Taranan sözlüklerde yeşil renk adını içeren ve yem bitkisi olarak kullanılan 6 adet bitki adı saptanmıştır.

Ayçiçeği yeşili: Karbonhidrat bakımından zengin proteince fakir, kurak arazilerde yetiştirilebilen, çiçeklenme öncesinde hasat edildiğinde taze veya silajı yapılarak da değerlendirilebilen bir kaba yem.

Yeşil kaba yemler: Biçildikten sonra kurutulmadan doğrudan doğruya veya silajı yapılarak veya otlatılarak hayvanlara yedirilen taze yeşil yem bitkileri, mera otlarıyla bazı bitkilerin taze yaprakları.

Yeşil yem: Otsu yem bitkilerinin henüz gelişimini tamamlamamış, bol yapraklı döneminde sap, yaprak, filiz ve çiçeklerini üzerinde bulunduran, hayvanlara otlatılarak veya biçilerek verilen çayır ve mera otları, hasıllarla kök ve yumru yemlere ait dal ve yapraklar.

Buğdaygil yeşil yemleri: Buğdaygiller familyasından olan, olgunlaşmaları tamamlanmadan biçilerek hayvanlara taze durumda veya silajı yapılarak yedirilen, karbonhidrat ve vitaminlerce zengin öz sulu yemler.

Yer elması yeşili: Yer elmasının toprak üstünde kalan, protein, şeker ve karoten bakımından zengin yeşil sap ve yaprakları.

Baklagil yeşil yemleri: Baklagiller familyasına dâhil olan, olgunlaşmaları tamamlanmadan biçilerek hayvanlara taze durumda veya silajı yapılarak yedirilen proteince, vitamince zengin öz sulu yemler.

Bitkilerle ilgili sözcük: Taranan sözlüklerde 5 adet bitkilerle ilgili olan ve yeşil renk adını içeren sözcük saptanmıştır.

Yeşillenme: yeşillenmek işi

Yeşilçürük: Nemli ortamda depo edilen gürgen, meşe, ceviz vb. ağaçlarda asalak mantarlardan oluşan çürüme.

Yeşilaşı: Dgr. grünveredelung bitkilerle ilgili

Yeşil gübre: İng. green manure) Bir arazideki otların bir miktar büyümesinden sonra toprağın sürülerek otların çürümeye terk edilmesi, organik madde bakımından zenginleştirilmesi.

Yeşil gübreleme: Osm. yeşil gübreleme

Kimya terimleri

Taranan sözlüklerde yeşil renk adını içeren 4 adet kimya terimi saptanmıştır.

Bremen yeşili: Bazik maddelerin bakır sülfatla etkileşmesinden veya bakırın havalandırılmasıyla elde edilen yeşil renkli pigment.

Malaşit yeşili: Balıkçılık işletmelerinde genellikle mantara karşı kullanılan, kansere neden olduğu belirlendikten sonra kullanımı yasaklanmış olan boyalı bir madde.

Parlak yeşil: Formülü $C_{27}H_{34}O_4N_2S$, mol kütlesi 482,6 g olan, pH 2'de sarıdan yeşile dönen bir indikatör olup su ve alkolde çözünür.

Yeşil vitriyol: Fr. couperose verte, sulfate ferreux.

Tıp ve hastalık

Taranan sözlüklerde yeşil adını içeren toplam 17 adet tıp ve hastalıkla ilgili terim saptanmıştır

Yeşilimsi balgam: Fr. Érugineux

Kursakçıl aşırı su yeşil eyti: Fr.

Yeşilce benek: Fr. Chloasma

Hyperchlorhydrie

Yeşilce sıskalık: Fr. Chloro-anémie

Kırmızı-yeşil körlüğü: İng. red-green

Yeşil benek olumu: Fr. Hétéroglauçie

blindness

Yeşil bezler: green glands (guddeler)

Kara yeşil: İyi kuruyamamış, beğenilmeyen

Yeşil benekçeli: Fr. Hétéroglauque

tütün yaprağı.

Sarı yeşillenim: Fr. Chlorose-Clorosis

Yeşil sarılık: Fr. Ictère biliphéique, ictère vrai

Sarı yeşillenimsel: Fr. Chlorotique-Clorotieus

Yeşilceli böbrekçe: Fr. Chloro-brightisme

Yeşilsu işem denemesi: Fr. Bleu de méthylène

Mavi yeşil yosun zehirlenmesi: İng. blue-green

(épreuve du), épreuve de la glaucurie

algae poisoning veterinerlik

Yeşilli sarılık: Fr. Biliphéique (ictère), ictère

Afrika yeşil maymun böbrek hücresi hattı. İng.

biliphéique, ictère vrai

African green monkey kidney cell line

veterinerlik

Doğa ile ilgili sözcükler

Taranan sözlüklerde yeşil adını içeren 3 adet doğayla ilgili sözcük saptanmıştır.

Yeşilibenim/yeşilbenim/yeşilkuşak/alımyeşilim/allı yeşil/allım yeşillim/alımı yeşil/allım yeşil/alıman yeşili san/allı yeşilli/ebemin yeşil kuşağı: alkım, gökkuşağı.

Yeşil çamur: İng. green mud, karadan gelme, büyük orantıda glokoniyi kapsayan deniz tortusu

Yeşerti: yeşermiş yer

Özel adlar

Taranan kaynaklarda seksen altısı yer adı, ikisi kişi adı ve onu çeşitli özel adlar olmak üzere toplam 98 adet yeşil renk adını içeren özel ad saptanmıştır.

Yer Adı: Yeşil renk adı içeren üçü ilçe, yedisi bucak, yetmiş altısı köy adı olmak üzere toplam 86 yer adı saptanmıştır

Yeşilada	Yeşilçonlu	Yeşilkaraman	Yeşiltaş
Yeşilağaç	Yeşilçukur	Yeşilkavak	Yeşiltekke
Yeşilalan	Yeşilçukurca	Yeşilkaya	Yeşiltepe
Yeşilalıç	Yeşildağ	Yeşilkent	Yeşiltömek
Yeşilbağ	Yeşildal	Yeşilkent (B)	Yeşilüzümlü
Yeşilbağlar	Yeşildalı	Yeşilkonak	Yeşilvadi
Yeşilbahçe	Yeşildam	Yeşilköy	Yeşilvadi (B)
Yeşilbarak	Yeşildemet	Yeşilkuyu	Yeşilyaka
Yeşilbayır	Yeşildere	Yeşiller	Yeşilyalı
Yeşilbelen	Yeşildere (B)	Yeşilli	Yeşilyamaç
Yeşilburç	Yeşildon	Yeşilli (İ)	Yeşilyayla
Yeşilbük	Yeşildurak	Yeşiloba	Yeşilyazı
Yeşilce	Yeşildumlupınar	Yeşilova	Yeşilyazı (B)
Yeşilce (B)	Yeşilgöl	Yeşilova (B)	Yeşilyenice
Yeşilçam	Yeşilgölcük	Yeşilova (İ)	Yeşilyol
Yeşilçat	Yeşilgöz	Yeşilovacık	Yeşilyöre
Yeşilçay	Yeşilgüneycik	Yeşilören	Yeşilyurt
Yeşilçele	Yeşilhisar	Yeşilöz	Yeşilyurt(B)
Yeşilçevre	Yeşilhisar (İ)	Yeşilözen	Yeşilyurt (İ)
Yeşilçiftlik	Yeşilhüyük	Yeşilpınar	Yeşilyuva
Yeşilçimen	Yeşilirmak	Yeşilsırt	
Yeşilçit	Yeşilkale	Yeşilsu	

Kişi Adı: Türk dil Kurumu'nun Kişi Adları Sözlüğü'nde biri söz konusu renk adının eski biçimi biri de yeni biçimi olmak üzere 2 kişi adı saptanmıştır.

Yaşıl K

Yeşil K/E

Diğer Özel Adlar: Çeşitli sözlüklerde 10 adet çeşitli nedenlerle oluşmuş ve yeşil renk adını içeren özel ad saptanmıştır. Bunlardan biri su adıdır.

Yeşil Bayrak: Osm. Tar. Osmanlı süvari birliğinde bir sınıf

Yeşil Deniz: Mekran Denizi

Yeşil Ordu: ilk Türk Cumhuriyetinin kuruluşu sırasında aktif olan sol hareket

Yeşillikçi: Osm. hist. Mutfakla ilgilenen kişi

Yeşilbayrak: Padişah oğullarına özgü bayrak.

Yeşilbayrak bölüğü: Padişah oğullarına özgü bayrağı taşımakla yükümlü bölük.

Yeşildirek: Topkapı sarayında hassa ağalarının toplanma yeri.

Yeşilbaş Tatar: Özbek.

Yeşilirmak: Türkiye'nin en uzun ikinci nehriYeşilay: Hilâl-i Ahdar), 5 Mart 1920'de kurulmuş, sigara, içki ve diğer uyuşturucu maddelerin tüketimini devlet organları ile işbirliği yaparak en aza indirerek sağlıklı bir neslin ve toplumun oluşmasına zemin hazırlamak için kurulmuş sivil toplum kuruluşu.

Yeşil renk nedeniyle kullanımlar

Taranan kaynaklarda yeşil olmaları nedeniyle yeşil renk adını içeren 10 adet örnek saptanmıştır.

Yeşil: Amerikan para birimi, dolar, 1 dolar.

Yeşil: eskiden 100 lira; 50 000 liralık banknot, 10 000 liralık banknot.

Yeşil alan/yeşil saha: şehir içinde park, bahçe vb. yerlere ayrılmış bölüm.

Yeşil dalga: trafikte belirli bir hızda gidilmesi durumunda sürekli olarak yeşil ışığa denk gelme

Yeşil ışık: trafikte yolun geçişe açık olduğunu gösteren ışık

Yeşil kart: hiçbir sosyal güvencesi olmayan yoksul vatandaşlara devletin sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmaları için verilen kart.

Yeşil pasaport: dördüncü dereceden itibaren devlet memurlarına, eş ve çocuklarına verilen hususi pasaport.

Yeşil reçete: İng. green prescription, Psikotrop ilaçlar için hazırlanan reçete.

Yeşil salata: küçük küçük doğranan marul, kıvırcık, aysberg, taze soğan, nane, tere ve salatalığa yağ ve limon karışımı eklenerek yapılan salata, yayla salatası.

Yeşil zeytin: zeytinin salamura edilmiş yeşil renkli türü.

Atasözü ve deyim

Taranan sözlüklerde dokuzu deyim ve altısı atasözü olmak üzere toplam 15 atasözü ve deyim saptanmıştır.

Atasözü: Taranan sözlüklerde 6 adet yeşil renk adını içeren atasözü saptanmıştır.

Kadını yeşil yaprak eden de kocası, kara toprak eden de kocası: Bir kadını iyi durumlara ya da kötü durumlara düşüren kocasıdır.

Kadın var kara toprak eder kadın var yeşil yaprak eder: Kocayı iyi yapan da kötü hâllere düşüren de karısıdır.

Yeşil ot vardır şifa, yeşil ot vardır zehir: İnsanları belli sınıflara sokmak doğru değildir, aynı görünümde ya da mevkide kişiler farklı karakterde olabilir.

Bostan yeşil iken pazarlığa oturulmaz: bir şey daha başlangıç aşamasındayken sonucu hakkında hüküm verilmez.

Dünya bir yeşil kuyruktur yiyebilene aşk olsun: dünyada her türlü kazanç yolu vardır, önemli olan yararlanabilmektir.

Yar ansın beni de bir yeşil yaprak ile olsun: İnsanın küçük bir hediyeyle de olsa dostları tarafından hatırlanması çok güzel bir şeydir.

Deyim: Taranan sözlüklerde yeşil renk adını içeren 9 adet deyim saptanmıştır.

Allı yeşilli ol-: gelin olmak

Al yeşil kuşan- : Çok sevinçli olmak; süslü giyinmek.

Bir yeşil yaprak: Küçük ve önemsiz umut.

Dışarıdan yeşil türbe, içine girdim estağfurullah tövbe: Bazen bir şeyin dışarıdan görünüşüne bakıp değerli olduğunu sanırız fakat dikkatle incelediğimizde görüldüğü kadar değerli olmadığını anlarız.

Her boyayı boyadı, bir fıstıki yeşil (mi) kaldı?: Yapılması gereken bir şey varken, önemsiz, zorunlu olmayan şeylerle ilgilenildiğinde söylenen bir söz.

Yeşilden git-: (işler) iyi olmak, olumlu gitmek

Yeşilden ye-: olgunlaşmamış ürünü satmayı vaat edip borç para almak

Yeşil ışık yak-: uygun olabileceğini, izin verilebileceğini göstermek

Yeşillik olsun: çeşit olsun; fazladan, ilave olarak bulunsun

Mecaz

Taranan Sözlüklerde 19 adet yeşil renk adını içeren ve mecaz anlamı olan söz grubu saptanmıştır.

Allı yeşilli kibrit: maytap, fişek.

Alım yeşilim: varım yoğun, malım mülküm.

Allım yeşillim: rengârenk.

Yeşil: eskiden iyi, hoş, olumlu.

Yeşilçam (sineması): Sinema (Türkiye'de) (İstanbul, Beyoğlu'nda yapımevleri ve ortaklıkların çoğunun işyerlerinin topluca bulunduğu sokağın adından alınarak, mecaz olarak) Türk sineması, yerli sinema. 2. (Kötü anlamda) Salt kazanç amacıyla çok kısa sürede, en kestirme yoldan, belirli kalıplara uyularak gerçekleştirilmiş ve izleyiciyi sömürmeye dayanan filmler üreten sinema.

Yeşil devrim: Dünya çapında açlıkla mücadelede, sentetik gübreler, sulama, tohum geliştirme, zararlılarla mücadele gibi yöntemleri kullanarak üretim düşüşlerini önlemeye ve birden çok hasat alma yoluyla tarımsal üretimi artırmaya yönelik 1960'lı yıllardan itibaren uygulanmaya başlanan politikalar.

Yeşil işler: Çevreye zarar vermeyen yeni ve yenilenebilir enerji yatırımlarını yönelik her türlü iş.

Yeşil kuşak: ormanlık ve yeşillik alan.

Yeşillen-: cinsel isteğini davranışlarıyla belirtmek; birine cinsel istek duymak.

Yeşillen-: argo başkasının malında gözü olmak, elde etmeye çalışmak.

Yeşillen-: mec. zevk almak, ferahlık duymak

Yeşillik: gevezelik, boş söz

Yeşillendir- : argo birine karşı duyduğu cinsel isteği kendisine sezdirmek, sarkıntılık etmek.

Yeşillik olsun: “çeşit olsun; fazladan, ilave olarak bulunsun” anlamında bir söz

Yeşilova: Üçüncü sigarası.

Yeşil oy: çekimser kalındığını gösteren oy.

Yeşil paçaroz: Amerikan para birimi, dolar. (para, kâğıt, kayme)

Yeşil saat: Görüşme yapılabilecek zaman dilimi.

Yeşil saha: Futbol oynanan alan

4. Sonuç

Orhon Yazıtlarında henüz renk adı olarak kullanılmayan yeşilin günümüz Türkçesinde 339 ayrı kullanımda yer alması, bu renk adının işlevliğini göstermektedir. Yeşil, özellikle renk ifadeli sözcüklerde yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. “Gökkuşağı” ve dolayısıyla “rengarenklik” anlamını vermesi özellikle ilgi çekicidir. Prototip bir renk adı olan ve bünyesinde “mavi; yeşil; mor; gri” gibi anlamlar barındıran gök renk adı dışında böylesi bir özellik gösteren renk adına rastlamak, Türkçede sıklıkla karşılaşılan bir durum değildir.

Bu renk adının gerçek anlamda renk ifadesi taşıması, Karahanlı Türkçesinden itibaren başlamış gibi görünmektedir ancak günümüz Türkçesinde açık ve koyu gibi belirleyiciler dışında 75 ayrı tona sahip olması renk adının artık kültürümüzde önemli bir yer tutmaya başladığını göstermektedir.

Türk Dil Kurumu’nun Büyük Türkçe Sözlük’ünde şu anlamlar verilmiştir.

1. Sarı ile mavinin karılmasından ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda görülen renk
2. Bu renkte olan
3. Kurumamış, taze (sebze), kuru karşıtı
4. Olmamış, ham (meyve)

Ağızlar sözlüğünde buna ilaveten iki anlam daha yer almaktadır:

1. koyu al (at rengi için)
2. genç, gür

Yeşil renk adını içeren hayvan ve bitki adlarında yeşilin renk ifadesi taşıdığı, bitkilerde renk dışında tazeliğe de göndermede bulunduğu görülmektedir. Renk ifadesi; kimya, tıp ve hastalık terimlerinde de göze çarpmaktadır. Özel adlarda oldukça sık kullanılan yeşil, “sulak, yeşilliği bol” gibi olumlu çağrışımlar sağlamaktadır. Mecaz kullanımlar ve deyimlerde de “canlılık, hayat; rengarenklik” anlamları yoğundur. Olumsuz çağrışım için kara ve sarı ile bir araya gelen yeşil, olumlu çağrışımlar için al renk adıyla (*Alli yeşilli ol-; al yeşil kuşan-* gibi) beraber kullanılmaktadır. Özellikle mecaz ve deyimlerde yeşil renk adının sıklığı, yeşilin yan anlamlar yanısıra mecaz anlamlar da edindiğini kanıtlamaktadır. Görüldüğü gibi, yeşil renk adı zaman içinde anlam alanına birçok anlam katmış bir sözcüktür.

Kaynakça

- Aktunç, H. (2002). *Büyük argo sözlüğü (Tanıklarıyla)* (3. Baskı). İstanbul: YKY.
- Ayverdi, İ. (2006). *Kubbealtı Lugatı, Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III* (2. Baskı). İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Bayraktar, N. (2004). Kara ve siyah renk adlarının Türkçedeki kavram ve anlam boyutu üzerine. *TÖMER Dil Dergisi*, 126, 56-77.
- Bayraktar, N. (2005). Kavram ve anlam boyutunda al, kırmızı ve kızıl. *International Journal of Central Asian Studies Mustafa Canpolat Armağanı*, 10(1), 145-165.
- Bayraktar, N. (2006a). Kavram ve anlam boyutunda sarı ve tonları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Prof.Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı*, 20(1), 209-218.

- Bayraktar, N. (2006b). Kavram ve anlam boyutunda Türkçede ak ve beyaz. *Dilbilim, Dil Öğretimi ve Çeviribilim Yazıları I-II*; Haz. Cemal YILDIZ-Latif BEYRELİ, 35-50; Pegem-A Yayıncılık, Ankara.
- Bayraktar, N. (2009). Boz ve kir renk adlarının kavram, anlam ve biçim boyutu üzerine. *International Central Asian Studies, Articles on Turkology Festschrift to Commemorate the 80th Anniversary of Prof.Dr. Talat Tekin's Birth*, 13, 101-121.
- Bayraktar, N. (2010). Orhon yazıtlarında geçen renk adlarının anlam alanları üzerine. *Orhon Yazıtlarının Bulunuşundan 120 Yıl Türklük Bilimi ve 21. Yüzyıl Konulu III. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu, 26-29 Mayıs 2010, Ankara; Bildiriler Kitabı 1-2*, Ed. Ülkü Çelik Şavk, 121-128; Ankara: TDK Yayınları.
- Bayraktar, N. (2013). "Türkçede renk adlarıyla özel ad yapımı. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 9(2), 95-114.
- Bayraktar, N. (2014). Türkçede kişi adlarında renk adları. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, VI(1-1), 1-15.
- Baytop, B. (1997). *Türkçe bitki adları sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları-578.
- Bölge Ağzlarında Atasözleri ve Deyimler I-II* (2004). Ankara: TDK Yayınları.
- Clauson, G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth century Turkish*. Oxford: Oxford University Press
- Çakmak, M. & Işın M. (2005). *Anadolu kuş adları sözlüğü Türkçe-İngilizce-Latince*. İstanbul: Kitabevi Yayınevi.
- Dönmez, Y. (1985). *Bitki coğrafyası, temel bilgiler, Türkçe-Latince-İngilizce-Almanca-Fransızca bitki adları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Yayınları-3213.
- Gabain, A. V. (1968). Renklerin sembolik anlamları. (Çev. Tezcan, S.) *Türkoloji Dergisi*, 3(1), 107-113.
- Gülensoy, T. (1995). *Türkçe yer adları kılavuzu*. Ankara: TDK Yayınları-618.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü II (O-Z), etimolojik sözlük denemesi*. Ankara: TDK Yayınları-911 <http://www.tdk.gov.tr>
- Karol, S., Suludere, Z., & Ayvalı, C. (1998). *Biyoloji terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kâşgarlı Mahmûd (2005). *Dîvânü Lugâti't-Türk*, çeviri, uyarlama, düzenleme: Erdi, S. & Yurteser, S.T. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Kaymaz, Z. (2000). Türkiye Türkçesi ve ağzlarında renk bildiren kelimelerin kullanılışı ve sistematığı. *TDAY-Belleten-1997*, 251-341, Ankara: TDK Yayınları.
- Orkun, H. N. (1987). *Eski Türk yazıtları I-IV*. Ankara: TDK Yayınları.
- Öztek, Z. (2006). *Halk dilinde sağlık deyişleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları-560.
- Redhouse Yeni Türkçe-İngilizce Sözlük* (1984). İstanbul: Elif Ofset, 7. Baskı.
- Sağol, G. (1995). Tarihî Türk şivelerinde at donları. *Türk Kültüründe At ve Atçılık*, 126-146, İstanbul: Türkiye Jokey Kulübü.
- Tekin, T. (1994). *Tunyukuk Yazıtı*. Ankara: Simurg Yayınları.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*. İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi 9.

- Tekin, T. (2004). *Irk Bitig Eski Uygurca Fal Kitabı*, Ankara: Öncü Kitap.
- Tekin, T. (2008). *Orhon Yazıtları*. Ankara: TDK Yayınları, 540, 3. Baskı.
- Toparlı, R., Vural, H. & Karaatlı, R. (2007). *Kıpçak Türkçesi sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları, 2. Baskı.
- Tuzlacı, E. (2006). *A dictionary of Turkish plants, Türkiye bitkileri sözlüğü*. İstanbul: Alfa Yayınları
- Yurtbaşı, M. (1994). *Sınıflandırılmış Türk atasözleri*. Ankara: MEM Ofset.
- Yurtbaşı, M. (1996). *Örnekleriyle deyimler sözlüğü*. Ankara: MEM Ofset

A historical look on structural, semantic, conceptual field of the Turkish colour term green (Yeşil)

Abstract

This study is part of a series of studies that examined colour terms from different perspectives. This particular study deals with *yeşil* and its earliest known form *yaşıl*. This study starts with a brief examination of the history of *yeşil*, followed by example sources where the term is used. By doing this, the course of changes in the term *yeşil* is presented through examples from Turkish language and its dialects. To identify the structural, semantic and conceptual fields of the colour term *yeşil*, its use in various dictionaries and source books were documented, which yielded a total of 339 different uses of the term. The analysis revealed that it is not possible to classify *yeşil* as a colour term in the Orkhon Monuments as the colour green was often represented by the colour term *gök*. Despite its limited use in early phases of Turkish, *yeşil* appears to have a rich structural, semantic and conceptual field in modern Turkish. The presence of a multitude of colour terms including the term *yeşil* with as many as 75 different shades indicates that it has long established itself as a colour term independent of the colour term *gök*.

Keywords: colour terms; the colour term *yeşil*; onomastique

AUTHOR BIODATA

Nesrin Bayraktar is an associate professor of Turkic languages. She is currently employed at Çanakkale Onsekiz Mart University, Faculty of Education, Department of Science and Letters.